

هونه رهنه ندى ره سه نى كورد خوداداد عهلى وهك له سه رچاوه كانى خوم وهرم گرتووه، له كوتابى جهنگى يه كه مى جيهانى له سالى ۱۹۱۸ (۱) له كه نار پروبارى ته لوهن له شارى خانه قين له دايك بووه.

هونه رهنه ندى له خيزانتيكى هه ژار ۰۰۰ دهست كورت و بئ بهش له هه موو پيدا اويستيه كانى ژيانتيكى ساده ي شاروچكه يه كى بئ ئيشوكار و بئ خاوهن ژيانى به سه ريردووه.

له بهر ته وهى قوتابخانه له ناوچه كه ياندا نه بووه، نار دوويانه ته بهر خوئندن حوجره، چونكه له وه سه رده ميديا، زياتر خوئندنى لاي مه لا له مزگه وتان و فه قيباتى باوى هه بووه، ته گه رچى زور ته نگ و چه له مه و ناخوشى هاتوته رى، به لام توانى خوئندنه ئايينييه كه ي وه كو پيويست ته واو بكات و به پله ي باش ده ريجى و كراوه به ماموستاى مندالان له و حوجرانه و بو ماوه ي پينج سال ته وه پيشه ي بووه، تامانجى باوكيشى هه ره ته وه بووه كه كوره كه ي بيى به پياويكى ئاييني تا له ژيانيدا سه ركه وتوو بيت و تووشى ناخوشى نه يه ت.

هه ره له ته مه نى منداليدا، خوداداد عهلى چاويكى كول ده بئ، به لام له ته نجامى نه بوونى نه خوشخانه و پزيشكى تاييه ت به چاو، پشت به ده رمانى ميللى ده به ستي، تا واى ليدي ورده ورده چاوه كه ي كز ده بيت و له كوتاييدا به داخه وه چاوه كانى له دهست ده دات. ته مه ش واى كرد نه توانى له سه ر پيشه كه ي وهك ماموستا به رده وام بئ، له ته نجامدا ته و مووچه يه شي له دهست ده چيت كه وه رى ده گرت و برتويى خو ي پئ مه بيه ر ده كرد.

له بهر ته وهى خوداداد به هره ي دهنگ خوشى پيوه دياربوو، هه روه ها خوشى هه ستي ده كرد كه وا قوركي بو مه قام خو لقاوه و توانا ي مه قام وتنى هه بيه و ناوچه كه شي به گشتى لانه ي زور جو ره مه قامى تاييه تى بووه، بو به پرو ي كرده شاروچكه و ديها ته كانى ده ورو پشتى خانه قين، له گه ل دهنگ خوشان و شاره زايانى مه قام ميانه و ها ورتيه تى په يدا كرد. به م ههنگا وانه خو ي بو مه قام چرين تاماده كرد، بو دابين كردنى برتويى روزه نه ي خو ي و ماله وه يان، رووى له زور كارو پيشه كردووه و بو ته و مه به سته زور به ي گوندو ديها ته كانى ناوچه كه گه راوه و

خوداداد عهلى

۱۹۱۸ - ۱۹۸۲/۱/۱۸

باكورى

گهشتی تیدا کردوو، مهقامبیژانی ناسیوهو سوودی لیبان وهرگرتووو لیبانوه فیر بووه.

لهباردی گۆرانی بیوهژنهوه، موکهپرهم رهشید تاله بانای له نووسینیکییدا دهلی: «کاتیک لای بووه و به گوندهکاندا تیدهپهړی، هندی بیوهژن و ئافرهتان که تووشیان دهوو به تووشیهوه، سهریان دنایه سهری! ئه ویش به گۆرانی (بیوهژن) دهیگوت: ئه بیوهژن، بی شوو بکه بهمن سهر له توو. سهرین له من! ئینجا ئهوان پییدهکهن و نان و کهریان دهایی.»

رهنگه ئه گۆرانیهیه زیاتر بو راباردن و گالتسهو پیکه نین بووی، بهلام هونهرمه ند زور بهرهمی نایاب و رهسه نی هیه که ئاوازهکانیان له فولکلوری ناوچه کهوه هه لینهجران، له گۆرانیهیه کییدا، واههست ده که ی هونهرمه ند گفتوگو له گه ل ئاده میزادیک، روح له بهر تیک دهکات، ههروهک دهلی:

«... ئه لوهن هاتییه و بهرزی داران... مه دا له چه کمه ی شوپه سواران

ئه لوهن هاتییه نادا بوارم... سه ری بده مو له قه وم و کارم...»

ئه وه سفه جوانه قووله پر له بیری فهلسه فیانه ی که بو ئه لوهن نووسیه، به توانایی ئه مه قامبیژه ده رده خات، خو ئه گه ر هونه رمه ند ئه مه قامه ی له ئیزگه ی رادیوی کوردی له سالانی په نجاکان تو مار نه کرد بایه و به رده وام په خش نه کرابوایه، ئه وا رهنگه که سمان نه مانزانیه وایه که «ئه لوهن» چیه و له کوپیه!

ئه گه رچی خه لکیکی زور ئاوازی مه قامه کانی ئه مه هونه رمه نده ی له سه ر زا ره، به لام به داخه وه که م که س ده زانی خاوه نه که ی کییه و ناوی چیه! نه ک هه ر ئه و، به لکو زور له مه قامبیژه کانی ئه مه ناوچه ده وه مه نده له ئاوازی فولکلوری و ره سه نی مه قامی کوردی نه ناسرا ون و خه لکی پییه نه و ئاشنا نین. خدر بارامی چاوه ش، یه کیکه له وه مه قامبیژانه ی گه رمیان که له سالی ۱۸۷۵ ز له ئاوابی «خدریه گ» ی سه ریه ناحیه ی «قه ره حه سه ن» ی گه رمیان ها تووه ته دنیا وه. ده نگخوش بووه، ئامیری (ته محوره) ی ژه نیوه، له گه ل با پییری سه لاه داو ده مه قامبیژ بووه و ماموستای مه قامبیژی ره سه ن «عه لی مه ردان» بووه.

له سالی ۱۹۲۹ کوچی دوابی کردوو. ههروه ها «کامیل محه مه دی ته په لوی» و محه مه د خه لیل ئاغا و... خالو عه لی قه لایی که رکوکی... ده یان مه قامبیژی دیکه ی ره سه نی کوردی که به ناوبانگ و ده نگخوشی سه رده می خو بان بوونه و گۆرانی و مه قامی ره سه نی کوردیه یان چریوه، له وانه ئه لالا وه یسی، خورشیدی، ئای ئای، خاوه رو قه تارو... تاد.

خوداداد عه لی له مه قامبیژیدا شیوازو تاییه ته ندی خو ی هه بوو، هه ولی ده دا تام و چیژی ده قه ری خانه قین

بخاته نیو ئاوازی مه قامه کانی خو ی، ئه مه ش وای کردبوو مه قامه کانی له ناو مه قام و گۆرانی دی بنا سرتنه وه.

هونه رمه ند بو یه که مین جار له سالی ۱۹۵۸ ده نگه ی خو ی گه یانده ئیزگه ی رادیوی کوردی له به غدا، ئاشنا یه تی و براده رایه تی له گه ل زور له هونه رمه ندانی گۆرانیه یی په یدا کرد له وانه «عه لی مه ردان، تایه ر توفیق، ره سوول گه ردی... تاد» به گوپه ی قسه ی هونه رمه ند خو ی «له ۱۰۰ مه قام و گۆرانی پتری له ئیزگه ی رادیوی به غدا تو مار کردوو!» به لام کوا؟ هیچ یانمان گو ی لی نایت!!

ئا به م جو ره دوا ی ته مه نیکی پر له داخ و حه سه رت و که ساسی و ده ستکورتی له ۱۹۸۷/۱/۱۸ به نه خو شی کوچی دوابی ده کات و ته نیا چه ند که سییک که به مرده که یان زانیوه، به شداری له ناشتنی ته ره مه که ی ده که ن له نزیک «ئه لوهن» له گۆرستانی شار، هه زار سلا و له گیانی پاکی بیت.

لیرده ا حه ز ده که م کوپله یه ک له مه قامی ئه لوهن، وه کو دیاری پی شکه ش به روحی هونه رمه ند و ئیوه ی به پریز بکه م:

«ئه لوهن ئای ئه لوهن... ئه لوهن شیتیه ی چا و به عه سه ره...»

له پریژا و مه یۆ به م لای قه سه ره وه، ئه لوهن هاتییه و بهرزی داران، مه دا له چه کمه ی شوپه سواران، ئه لوهن هاتییه نادا بوارم...

سه ری بده مو له قه وم و کارم... (۲)
ههروه ها هونه رمه ند به سه ته یه کیشی له سه ر ئه لوهن هیه که به ئاوازیکی سووک و خوش تو ماری کردوو، ئه گه رچی به باشیش لیتی حالی نه بووم به لام هه ر حه ز ده که م ته وه نده ی لیتی حالی بووم بیخه مه به ر چاوی خوینه ران، ئاوا ده ست پیده کا:

«له چیمه ندا سه یه نهری به بی تو
ئه لوهن... هه ی ئه لوهن...»

گولی زارم (یان دلی زارم) خه یلی غه مگینه بی تو...
ئه لوهن هه ی ئه لوهن

ئه لوهن ده ستم به دامان... ده ی وه ره به داوان...»

په راویز:

۱- حه مید خوداداد عه لی، کوری هونه رمه ند له نامه یه کییدا که به ده سه ته تی خو ی بو ی نووسیوم، ده لی میژوی له دایکیونی باوک واته (خوداداد عه لی) بو سالی ۱۹۱۲ ده گه رپته وه. «منیش پیتم وایه قسه ی کوره که ی راستره- باکووری»

۲- من له سه ر دوو کاسیت ئه وه مه قامه م هه یه، به لام وشه کانی لام روون نین و باش تییان ناگه م، بو یه ته نیا ئه م چه ند دپه ره له هه فته نامه ی برایه تی نه ده ب و هونه ر ژماره ۷۶، ۱۹۹۸/۵/۱۵ وهرگرتوو که کاک موکه پرهم ره شید تاله بانای له وی بلاوی کردوو ته وه.